

A T Z O K O
Ardoain

eta andoaindarrak
eta
ando
ainda
rrak

0 zbk.

GARAI BATEKO GERTAKARI ETA OHITUREN BERRI EKARRIKO DITUGU ORRI HAUETARA HILERO-HILERO

Ganbaran ahaztuxeak utziak ditugun kontu eta istorioei hautsak kentzeko unea iritsi da ba. Hemendik aurrera, eta hilero-hilero aspaldi Andoainen izaten ziren ohiturak edota gertatu ziren jakingarri bitxien berri emango dugu aldizkari txiki batean. Honezkeru jabetu zarenez, 'Atzoko Andoain eta andoaindarrak' izena du agerkari horrek, izenburuak esaten duen bezala gure herriaren iragan gertukoa ekarri nahi baitugu gogora.

1996ko apirilean euskararen transmisioa bultzatzeko Eusko Jaurlaritzak antolatutako 'Ahoz aho, belaunez belaun' kanpaina egin zen Andoainen. Ekimen haren barruan, Andoaingo Udaleko Euskara Departamenduak hitzalditxo sail bat antolatu zuen herriko ikastetxetan. Andoaindar peto-peto taldetxo bat kontu-kontari ibili zen eskoletan beraien gazte garaiak nolakoak ziren azaldu nahian. Hitzalditxo haietan makina bat ohitura eta gertakari bitxiren berri eman zuten, eta haiek galtzea pena handia litzatekeela sinestuta, piztu zitzaion Udalari horiek biltzeko ideia. Manuel Larramendi Kultur Bazkunak ideia garatzeko enkargua jaso eta jarri gara, bada, lanean, hilabetez hilabete, gutxika-gutxika, kontu zahar horiek guztiak zabalduz joateko.

Eskuan duzun hau ale berezia duzu, gure asmen berri ematen duena. Hemendik aurrerakotan, lehen zenbakitik aurrera beraz, hasiko gara kontu zaharrei hautsak kentzen. Gai askotarikoak bilduko ditugu: izango dira ohituraren gainekoak, kontu bitxiak, han edo hemen orduko hartan gertatu zenari buruzkoak... Baina ez ditugu guztiak nahas-masean bilduko, gaika bazik. Izan ere, datorren urtariletik aurrerako hilabetekariak monografikoak izango dira, gai baten inguruan soilik arituko direnak. Aldizkaria hilero-hilero izango duzu eskuara, azken igandean.

Eta nondik lortuko dugun gertakari zaharrei buruzko informazioa? ba haiek bizitu zituzten gizon eta emakumeen ahotik. Orain bi urte Udalak antolatu zuen ekimen hartan parte hartu zutenak izango dira batzuk, eta memoriari eragin eta zer kontatua ugari duten herri-tarrak beste batzuk. Alboan dituzu zein izango diren gure protagonistak. Ah, baina konforme ez bazaude, ez geratu eskuak gurutzatu eta marmarrean. Zu zeorri ere gurekin solasean aritzeko prest izango zara akaso... ba gurekin harremanetan jartzea besterik ez duzu, bale?

JOXE EIZMENDI

1911-09-17

Etxebeste baserrian jaioa.

Zortzi urte

zituela sartu zen monagilo, eta hamarrekini hasi zen sakristau lanetan. Orduetik ez du egin behar hori utzi.

Ofizioz, "zapatero medidista" da, baina horrezaz gain, taxista eta beste hainbat lanbidetan aritu da.

zituela joan zen Etxeberrietara. Gerra ostean Bilizaba batekin bizibatean "asto bat" zuen han lan. Andoainera itzuli egin zuen lan ez

MIGUEL AMAS

1932-09-21

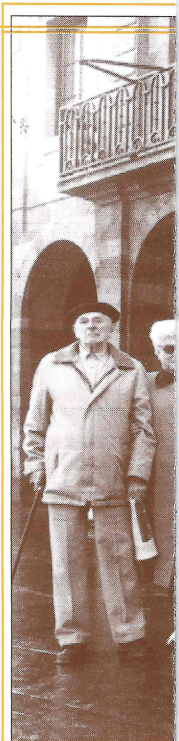
Kaleberrian jaioa.

49 urtez

Bonbasetan

lan egindakoa.

Gaur egun, mendira egiten du ospa ahal duen guztietan (sasoiko gazte asko atzean uzten ditu oraindik).

Ezkerretik Eskuintz Olazabal, Iñaki

MIKAELA ANSA

1926-12-19

Upategi baserrian jaioa.

Hamaika anai-arreba

izan zituen atzetik eta denak zaintzea egokitu zitzaion. Olamian aritu zen bost urtez lanean, ezkondu zen arte.

zituen Labordeta kame eta beste b gile. Ezkonduta ere, neskame izaten berak.

MIREN ZARRAGA

1932-05-09
Zumea kalean,
Le Petixeneko
gainean jaioa;
bi hilabete
bizitzera

zuen lan.
Gaur egun, josten, irakurtzen eta
paseatzen ematen du eguna.

M. ESTHER ARRIETA

1929-07-21
Kaleberrian
jaioa.
37 urtez
Laborden egin

BIXENTE OLANO

1919-07-09
Algodonera
Guipuzcoana-n
jaioa.
Zazpi urte

egin zituen gerran soldadu.
Algodoneran langile, panadero...
izan da.
Andoaingo "ilustratua" dela diote
askok.

JOXE MARI AMUTXASTEGI

1923-11-30
Zumea kalean
jaioa.
40 urtez aritu
zen Laborden
lanean.

Gaur egun jubilatuta dago, berak
dionez "andrea menpe bizitzen".

ita Laborden
kondu arte.

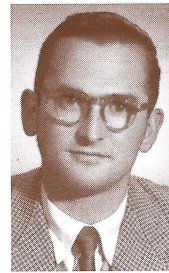
era: Joxe Eizmendi, Miren Zarraga, Mª Esther Arrieta, Bixente Olano, Joxe Mª Amutxategi, Joxe M^a
Arregi, Roke Ansa, Loren Navarro, Imanol Egibar, Joxepa Ormaetxea, Mikaela Ansa eta Miguel Amas

JOXE MARI OLAZABAL

1928-09-24
Eskola kalean,
Alondegi
goian, jaioa.
Urte askoz

Bonbasetako ofizinan aritua
("chico elegante" zen-eta).
Gaur egun, Caritasen ari da.

IÑAKI ARREGI

1927-01-28
Pilar Garineko
gainean jaioa.
Besteak beste,
Laborden eta

Orberoko langile izandakoa.
Urte askotan aritu da gaiso tal-
deekin lanean, eta gaur egun ere,
horretan jarraitzen du.

JOXEPA ORMAETXEA

1923-04-25
Txitsarrain
baserrian
jaioa.
Bost urte egin
arren etxean nes-
ost Olamian lan-

Laborden, "unibertsitatean", aritu
zen aurrena lanean. Donostiako
arkitekto batekin gero, eta topo-
grafo azkenik.

IMANOL EGIBAR

1929-01-01
Gaur egun bizi
den etxe bere-
an jaio zen,
Zipitria enean.

LOREN NAVARRO

1924-11-05
Zumea kalean
jaio eta gero
Kaleberrira
bizitzera eto-

rritakoa.
Etxean ezezik, familiako dendan,
Juanito Barberonean, lan egin
izan du.

ROKE ANSA

1925-08-16
Upategi base-
abate, base
rrian jaioa
Magnesitasen
lan egindakoa

Gaur egun Elkarrin, baratzen...
aritzen da lanean.

txeko-andre eta
arraitu duela dio

DENETARIK, ERA ASKOTARIKOAK

Zertaz hitz egin ez zaie falta aurreko orrietan bildu ditugun gizon-emakume guzti horiei; ez horixe. Soka luzea dute, are gehiago garai bateko kontuei buruz hasten direnean. Ba, hori bera egingo dute datorren hilabetetik aurrera: elkarrekin bildu eta kontu-kontari aritu.

Gai ugari ekarriko dugu orrialde hauetara. Batzuren batzuk hemen behean bildu ditugunak izango dira, baina badakigu lanean hasi orduko sortuko direla beste hamai-ka gai. Izango da denetarik.

AUZOAK

Kaletxiki, Bastero, Zumea, Etxeberrieta... gaur egun baino berezituagoak zeuden, garai batean, Andoaingo auzoak. Harreman ona zuten auzo diferenteetakoan artean, baina aurkakotasun sano bat ere bai. Hori ere kontatuko dugu.

ESKOLA

Gai honexek, eskolak, zabalduko du gure saila. Urtarrileko azken igandean jasoko duzun alean gerra aurreko eta gerra osteko ikastetxeak nolakoak ziren azalduko dugu. Juanitarena, Tolosanekoa, La Salleko fraileak.... Eskolan zer ikasten zen eta nola ikasten zen ekarriko dugu gogora.

FESTAK

Gaur egun bezala, Andoainen ere bazen makina bat festa bazterretan. Santakruzak berezi-bereziak izaten ziren, Etxeberrietako Saninazioak zer esanik ez... Egitarau xumexume bat nahikoa izaten zen izugarri giro ona pizteko.

IGANDE ARRATSALDEAK

Igandea izaten zen jai egun bakarra. Mezetara buelta egin, bandaren ekitaldia entzun, bazkaldu... eta dantzarako garaia arratsaldean. Igande arratsalde haiek nolakoak ziren, nesketan edo mutiletan nola aritzen ziren.... horiek ere kontatuko dizkigute.

ELIZA

Andoainen prozesio eta segizioak ugari izaten ziren; komunio txikia egiten zen haundiaren aurretik; elizara kasik eskolara bezainbeste joaten ziren bixitan... Erljiioak erabat baldintzatutako bizitza zen garai bateko.

JOLASAK

Ez Barbierik, ez motordun kotxerik.... jostailurik apenas zituzten garai batean. Ez zuten, baina, gaur egungo haurrek baino gutxiago jolasten, ez alajaina! Kanikak, kirrinkiloa, sokasaltua, kurkuluxak kinkiflak... denbora-pasa atsegin eta diberti-
garriak zituzten guztiak.

LANBIDE ZAHARRAK

Aspaldi samarrean desagertu edota gaur egunekoan aldean izugarri aldatu diren lanbideen berri ere emango dugu. Tranbiako interbentorea, zabor biltzailea, arrain saltzailea, aguazila... horiez gain baziren beste hamaika.

Andoaino Udalak

Eusko Jaurlaritzak

Manuel Larramendi Kultur Bazkuna

Andoaino Udaleko Euskara Lansaila

Eusko Jaurlaritzako Hizkuntz Politikarako Sailordetzaren diru laguntzaz, Andoaino Udalak ordaindutako argitalpena

Argitaratzaileak: Manuel Larramendi Kultur Bazkuna Andoaino Udaleko Euskara Departamenduaren ekimen eta dirulaguntzaz. **Zuzendaritza eta erredakzioa:** Jone Larrañaga. **Maketazioa:** Maddi Trutxuelo. **Argazkiak:** Artxibo pertsonalak, Udak artxiboa eta Manu Mujika. **Inprimaketa:** Sortu grafikak (Zizurkil). **ISSN:** Tramitean. **Lege gordailua:** SS-1594/98. **Tirada:** 3.000 ale.